Šifra kandidata:
A jelölt kódszáma:

Državni izpitni center

SPOMLADANSKI ROK
TAVASZI IDŐSZAK

M 0 4 1 5 2 1 2 2 M

SOCIOLOGIJA
SZOCIOLÓGIA

Izpitna pola 2
2. feladatlap

Sreda, 9. junij 2004 / 90 minut
2004. június 9., szerda / 90 perc

Dovoljeno dodatno gradivo in pripomočki: kandidat prinese s seboj nalivno pero ali kemični svinčnik. Kandidat dobi dva ocenjevalna obrazca.

Engedélyezett segédeszközök: a jelölt töltőtollat vagy golyóstollat hoz magával. A jelölt két értékelőlapot és két vázlatlapot is kap.

SPLOŠNA MATURA
ÁLTALÁNOS ÉRETTSÉGI VIZSGA

Navodila kandidatu so na naslednji strani.
A jelöltnek szóló útmutató a következő oldalon olvasható.

Ta pola ima 24 strani, od tega 1 prazno.
A feladatlap terjedelme 24 oldal, ebből 1 üres.

© RIC 2004

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila. Ne izpuščajte ničesar.

Ne obračajte strani in ne začenjajte reševati nalog, dokler Vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na prvi strani in na obrazca za ocenjevanje).

V tej izpitni poli so štirje tematski sklopi (štiri strukturirana vprašanja), od katerih si izberite **DVA**. Odgovarjajte le na vprašanja v okviru DVEH izbranih tem.

Odgovore vpisujte v prostore, ki so za to predvideni, z nalivnim peresom ali kemičnim svinčnikom. Pred njimi jasno označite naslov tematskega sklopa, ki ste si ga izbrali, in številko vprašanja, na katero odgovarjate (npr. Metode, vprašanje št. 1). Pišite čitljivo. **Nečitljivi odgovori in odgovori, pisani z navadnim svinčnikom, se točkujejo z nič (0) točkami.**

Število točk, ki jih lahko dobite, je navedeno ob vprašanjih v izpitni poli.

Vsako nalogo skrbno preberite in premislite. Poskušajte odgovoriti na vsa vprašanja. Zaupajte vase in v svoje sposobnosti.

Želimo Vam veliko uspeha.

ÚTMUTATÓ A JELÖLTNEK

Figyelmesen olvassa el ezt az útmutatót! Semmit se hagyjon ki!

Ne lapozzon, és ne kezdjen a feladatok megoldásába, amíg ezt a felügyelő tanár nem engedélyezi!

Ragassza vagy írja be kódszámát (a feladatlap jobb felső sarkában levő keretbe és az értékelőlapokra)!

*Ez a feladatlap 4 témakört (négy strukturált feladatot) tartalmaz, ebből **KETTŐT** válasszon. Csak a választott KÉT témakör kérdéseire válaszoljon!*

Válaszait – töltőtollal vagy golyóstollal – az erre kijelölt helyre írja! Előttük pontosan jelölje meg a választott témakör címét és a megválaszolt kérdés számát (pl.: Módszerek, 1. kérdés).
Az olvashatatlan megoldásokat és a ceruzával írt válaszokat nulla (0) ponttal értékeljük.

A kérdések mellett feltüntettük az elérhető pontszámot is.

Figyelmesen olvassa el és gondolja végig a feladatokat! Mindegyik kérdésre próbáljon válaszolni!

Bízzon önmagában és képességeiben!

Eredményes munkát kívánunk.

Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia

1. SOCIALIZACIJA / *SZOCIALIZÁCIÓ*

Vir A

Tesna povezanost občinstva z nanizankami, občutek intimnosti, ki ga razvijejo stalni gledalci, in njegova identifikacija s posameznimi liki v njih ustvarja hkrati neko pregrado med njim in tistimi, ki ne spremljajo »soap oper« po TV. Ti zadnji izražajo zaskrbljenost, da so tovrstni programi nadomestilo za stvarno življenje, tako, da gledalci verjamejo, da osebe, ki v njih nastopajo, v resnici obstajajo …

(Geraghty, C. (1997): The Appeal of Soap Opera. V Giddens, A. (ur.): Sociology. Introductory Readings. Polity Press, Cambridge, str. 134)

Vir B

Medtem ko so Američani prepričani, da starši oblikujejo osebnost svojega otroka, imajo ljudje v drugih kulturah lahko popolnoma drugačne poglede na vzgojo. Irci ali Hindujci, če uporabimo primera iz dveh popolnoma različnih kultur, pripisujejo večji pomen podedovanim lastnostim. Irski starši se sicer strinjajo, da je njihova vloga v vzgoji otrok pomembna, posebno v tem, da jih je treba naučiti razlikovanja med dobrim in slabim v moralnem pogledu, vendar so hkrati prepričani, da so talenti in sposobnosti del narave v človekovi osebnosti.

(Kammeyer, K., Ritzer, G., Yetman, N. (1997): Sociology. Experiencing Changing Societies. Allyn and Bacon, Boston, str. 129)

Vprašanja:
Kérdések:

1. O kateri vrsti socializacije govori vir A in o kateri vir B?

   A szocializáció melyik fajtájáról beszél az A, és melyikről a B forrás?

   (1 točka/pont)

2. Pojasnite razlike med obema vrstama socializacije. Pri tem upoštevajte dve merili razlikovanja.

   Értelmezze a szocializáció e két fajtája közti különbséget! A megkülönböztetésnek két kritériumát vegye figyelembe!

   (4 točke/pont)

3. Navedite tri načine (mehanizme) učenja v primarni socializaciji in enega pojasnite.

   Ismertessen hármat az elsődleges szocializáció tanulási módszerei (mechanizmusai) közül, és egyet értelmezzen!

   (2,5 točke/pont)

4. Kateri dejavnik (agens) socializacije nastopa v viru A in kateri v viru B?

   Melyik szocializációs tényező (ágens) szerepel az A, és melyik a B forrásban?

   (1 točka/pont)

5. Primerjajte delovanje v virih A in B navedenih dejavnikov socializacije z dveh različnih vidikov.

   Hasonlítsa össze két különböző szempontból az A és a B forrásban szereplő szocializációs tényezők működését!

   (3 točke/pont)

6. Opredelite pojem resocializacije in razložite dva različna primera le-te.
   Határozza meg a reszocializáció fogalmát, és értelmezze ennek két különböző példáját!

   (3 točke/pont)

7. Pojasnite dva razloga, zaradi katerih je resocializacija večkrat neuspešna.
   Magyarázza meg két okát annak, ami miatt a reszocializáció több ízben sikertelen!

   (3 točke/pont)

2. DRUŽBENA NEENAKOST IN GIBLJIVOST / *TÁRSADALMI EGYENLŐTLENSÉG ÉS TÁRSADALMI MOZGÁS*

Vir A

Vendar pa se je povečala negotovost in tveganost posameznika in družbenih skupin v smislu zagotavljanja in ohranjanja zaželenega družbenega statusa in zaželenega mesta v sistemu socialne stratifikacije. Zlasti nekatere skupine so ranljive (nizko kvalificirani in manj izobraženi, starejši oz. upokojenci, pa tudi ostareli kmetje, družine z več otroki, kjer je eden od staršev brezposeln …).

(Adam, F., Makarovič, M. (2001): Tranzicijske spremembe v luči družboslovnih analiz, Teorija in praksa, letnik 38, št. 3, Ljubljana, str. 382)

Vir B

Kjerkoli živijo ljudje skupaj in postavljajo temelje oblik družbene organizacije, so tudi položaji, katerih nosilci imajo moč ukazovanja v določenih kontekstih in nad določenimi položaji, in so drugi položaji, katerih nosilci so podrejeni takšnim ukazom. Razlika med »zgoraj« in »spodaj« – ali kot pravijo Angleži, med »Them« in »Us« – je eno temeljnih izkustev slehernega človeka v družbi …

(Dahrendorf, R. (1995): K teoriji družbenega konflikta. V Adam, F: Kompendij socioloških teorij. Študentska organizacija univerze, Ljubljana, str. 173)

Vir C

Pojavi socialne izključenosti so še malo raziskani, prav gotovo pa narašča število ljudi, ki so potencialno vsak trenutek lahko potisnjeni na družbeni rob …

(Nastran Ule, M. (2000): Sodobne identitete v vrtincu diskurzov, Znanstveno in publicistično središče, Ljubljana, str. 382)

Vprašanja
Kérdések

1. Katera oblika družbene slojevitosti je posredno predstavljena v viru A? Navedite tudi, katere so še druge oblike slojevitosti.

   A társadalmi rétegződés melyik formáját mutatja be közvetve az A forrás? Sorolja fel a társadalmi rétegződés többi formáját is!

   (2,5 točke/pont)

2. Primerjajte obliko slojevitosti iz vira A z drugimi oblikami slojevitosti z dveh različnih vidikov.

   Hasonlítsa össze két különböző szempontból az A forrásban szereplő rétegződésformát a társadalmi rétegződés más formáival!

   (4 točke/pont)

3. Kateri problemi se pojavljajo pri raziskovanju družbene gibljivosti v gospodarsko razvitih sodobnih družbah? Opišite dva.

   Milyen problémák jelentkeznek a gazdaságilag fejlett modern társadalmakban a társadalmi mozgás kutatása során? Kettőt mutasson be közülük!

   (2 točki/pont)

4. Navedite in kratko pojasnite vpliv dveh dejavnikov, ki kljub formalno zagotovljeni enakosti možnosti otežujejo gibljivost med razredi.

   Nevezze meg és röviden értelmezze annak a két tényezőnek a hatását, amelyek a lehetőségek formális egyenlőségei ellenére megnehezítik az osztályok közötti mozgást!

   (2 točki/pont)

5. Kratko predstavite temeljne značilnosti Dahrendorfove teorije družbene slojevitosti. Pomagajte si z virom B.

   Röviden mutassa be Dahrendorf társadalmi rétegződésről alkotott elméletének legfontosabb jellemzőit! Segít a B forrás.

   (3 točke/pont)

6. S katerimi metodami preučevanja družbene slojevitosti bi v raziskavi, o kateri govori vir C, lahko pridobili želene podatke? Eno izmed njih kratko predstavite.

   A társadalmi rétegződés tanulmányozásának melyik módszereivel lehetne a kívánt adatokhoz jutni abban a kutatásban, amelyet a C forrás említ? Röviden mutassa be az egyiket!

   (2,5 točke/pont)

7. Navedite tri razlike v položajih manualnih in nemanualnih delavcev v sodobnih družbah.

   Soroljon fel hármat azon különbségek közül, amelyek a modern társadalmak manuális és nem manuális munkásainak helyzetében mutatkoznak meg!

   (1,5 točke/pont)

3. RELIGIJA / *VALLÁS*

Vir A

V eni verski tradiciji je lahko na desetine divergentnih mitskih pripovedi, ki se nanašajo na nastanek enega in istega dela sveta. Na drugi strani je opazno tudi pojavljanje enakih ali podobnih mitskih oseb, vlog, značajev v različnih religijah.
Posebni miti so skupnostni miti. Religije zajemajo skupnosti. Te skupnosti svoje samodojemanje praviloma ovijajo v mitsko naracijo.

(Smrke, M. (2000): Svetovne religije, FDV, Ljubljana, str. 58)

Vir B

Religija je vzdih ogrožene kreature, čustvo brezsrčnega sveta, kot je tudi duh brezdušnih razmer. Religija je opij ljudstva.

(Marx, K., navedeno v: Flere, S., Kerševan, M. (1995): Religija in (sodobna) družba, ZPS, Ljubljana, str. 41)

Vir C

Rezultati teh raziskav (Slovensko javno mnenje, Svetovna raziskava vrednot itd. – op. a.) kažejo, da se splošni evropski, pa tudi slovenski sekularizacijski trend izraža predvsem na točki razmerja med individualnim verovanjem ter vrednotami vernikov in cerkvenimi nauki, izraža pa se tudi v razumevanju vloge cerkve kot institucije in v nakazovanju razmerja med cerkvijo in politiko. Sekularizacijski trend, ki se izraža v visoki stopnji neskladnosti med individualnimi verovanji in vrednotami ter cerkvenim naukom, je vseskozi prisoten.

(Toš, N., in drugi (1999): Podobe o cerkvi in religiji (na Slovenskem v 90-ih), FDV – IDV, Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij, Ljubljana, str. 168)

Vprašanja:
Kérdések:

1. O kateri sestavini religije govori vir A?

   A vallás melyik összetevőjéről szól az A forrás?

   (1 točka/pont)

2. Pojasnite, v čem je razlika med posameznimi religijami glede podajanja te sestavine.

   Értelmezze, miben áll a különbség az egyes vallások között a fenti összetevő átadása tekintetében!

   (2 točki/pont)

3. Navedite še druge sestavine religije.

   Sorolja fel a vallás többi összetevőjét!

   (2 točki/pont)

4. Katero družbeno funkcijo religije prepoznate v viru B? Navedite in pojasnite jo.

   A vallás melyik társadalmi funkcióját ismeri fel a B forrásban? Nevezze meg és értelmezze azt!

   (3 točke/pont)

5. Sociologi, ki izhajajo iz marksističnih izhodišč, poudarjajo poleg te še eno družbeno funkcijo religije. Navedite in razložite jo.

   A marxista szemléletű szociológusok ezen kívül még egy társadalmi funkcióját hangsúlyozzák a vallásnak! Nevezze meg és értelmezze ezt!

   (3 točke/pont)

6. Kratko pojasnite, kaj v sociologiji razumemo s pojmom sekularizacija (vir C).

   Röviden értelmezze, mit értünk a szociológiában a szekularizáció fogalmán (C forrás)!

   (1 točka/pont)

7. V čem se kaže sekulariziranost modernih družb? Navedite in razložite tri različne vidike.

   Miben mutatkozik meg a szekularizáció a modern társadalmakban? Nevezzen meg és értelmezzen három különböző szempontot!

   (4,5 točke/pont)

8. Navedite dve značilnosti cerkve kot religijske organizacije.

   Nevezze meg az egyháznak mint vallási szervezetnek két jellemzőjét!

   (1 točka/pont)

4. PROSTORSKE SKUPNOSTI / *TERÜLETI KÖZÖSSÉGEK*

Vir A

Buržoazija je deželo podvrgla gospostvu mesta. Ustvarila je velikanska mesta, silno povečala število mestnega prebivalstva v primerjavi z vaškim in tako iztrgala precejšnji del prebivalstva idiotizmu vaškega življenja.

(Marx, K., Engels, F. (1971): Izbrana dela (drugi zvezek), Cankarjeva založba, Ljubljana, str. 593)

Vir B

1950		1990		2015	
Mesto	**Prebivalstvo (v milijonih)**	**Mesto**	**Prebivalstvo (v milijonih)**	**Mesto**	**Prebivalstvo (v milijonih)**
New York	12,3	Tokio	25	Tokio	28,7
London	8,7	New York	16,1	Bombaj	27,4
Tokio	6,9	Mexico City	15,1	Lagos	24,4
Pariz	5,4	Sao Paulo	14,8	Šanghaj	23,4
Moskva	5,4	Šanghaj	13,5	Džakarta	21,2

Tabela: Pet največjih mest na svetu (1950–2015)

(Fulcher, J., in Scott, J. (1999): Sociology, Oxford University Press, Oxford, str. 476)

Vprašanja:
Kérdések:

1. Imenujte proces, o katerem govori vir A, in navedite, katera procesa sta (bila) z njim praviloma povezana.

   Nevezze meg azt a folyamatot, amelyről az A forrás szól, és mutassa be, milyen két folyamat kötődik (kötődött) hozzá általában!

   (2 točki/pont)

2. Kje in v katerem obdobju se je najprej sprožil proces, ki je opisan v viru A?

   Hol és mely korban jelentkezett először az a folyamat, amelyet az A forrás ír le?

   (1 točka/pont)

3. Primerjajte proces urbanizacije v Sloveniji s tistim v Zahodni Evropi.

   Hasonlítsa össze Szlovénia urbanizációjának folymatát a nyugat-európaival!

   (3 točke/pont)

4. Vir A poudarja predvsem negativne plati življenja v podeželskih skupnostih. Na kaj misli Marx, ko govori o »idiotizmu vaškega življenja«? Navedite tri ustrezne značilnosti.

   Az A forrás elsődlegesen a vidéki közösségek életének negatív oldalait emeli ki. Mire gondol Marx, amikor a »falusi élet idiotizmusáról« beszél? Soroljon fel három megfelelő jellegzetességet!

   (3 točke/pont)

5. Navedite in pojasnite tri probleme (vele)mestnega življenja.
   Nevezzen meg és értelmezzen hármat a nagyvárosi élet problémái közül!

   (4,5 točke/pont)

6. Na kateri proces kažejo podatki v tabeli v viru B? Pojasnite dva razloga za ta proces.
   Milyen folyamatot mutatnak a B forrás táblázatában lévő adatok? Értelmezze e folyamat két okát!

   (4 točke/pont)

PRAZNA STRAN
ÜRES OLDAL